

VI. Odchov jehňat

Připouštění

Úspěšné připouštění vašeho stáda má vést k zabřeznutí nejlépe všech ovcí v co nejkratší době, aby se neprodlužovalo náročné období bahnění. Zároveň chceme mít od bahnic optimálně dvojčata (ovšem prvničky mají převahu jedináčků) a proto by při připouštění měly být v optimální kondici – ani vyhublé, ani přetloustlé, bez zdravotních potíží.

Jak uvedeno výše, úspěšnost připouštění je možné zvýšit ostříháním zádí ovcí a břicha berana. Především pomáhá vyvolat „beraní efekt“: Již od července by ovce neměly mít s beranem žádný kontakt. Je-li to možné, měl by být tak daleko, aby jej ovce nemohly nejen spatřit, ale ani zvětřit či zaslechnout. I pokud pro takovéto oddělení nemáte podmínky, snažte se jednoduše o oddělení co nejúplnější. Když po té berana k ovcím vpustíte, dojde obvykle k rychlé synchronizaci říje.

Termín připouštění volíme podle toho, jak chceme mít následně nastavený ovčácký rok (viz Průběh chovatelského roku). Různí chovatelé připouštějí od půlky listopadu až po počátek prosince.

Termín připouštění dobře promyslete, protože většina úkonů u ovcí je v nějakém vztahu ke stadiu březosti či stáří jehňat (revakcinace enterotoxémie, stříhání...). Například nechceme-li jehňata „podrazit“, měla by mít možnost sát mateřské mléko cca do 100 dnů věku. Pak přichází přirozený odstav, kdy se doporučuje kondici jehňat podpořit vhodným odčervěním (zbavením vnitřních parazitů). Pokud bahnění trvá dva týdny, tato doba nastane kolem 255. dne od připouštění (148 březost, 7 polovina bahnění, 100 průměrný věk). Bylo by tedy dobré nebýt tou dobou tři týdny v zahraničí.

Jehničky je možné připouštět v sedmi až osmi měsících při dosažení 45 kg hmotnosti. Je běžné připouštět jarní jehničky již stejný rok na konci podzimu, ačkoliv úspěšnost jejich zapuštění je zřetelně nižší než u bahnic. Část z nich zabřezne až při zimování.

Bahnění

Porody jehňat a komplikace s nimi spojené představují zdaleka největší zátěž pro vaše chovatelské schopnosti. Pokud byste chovali jalové ovce (bez jehňat), pak při zabezpečení krmení a základní péči o zdraví není mnoho věcí, které by se mohly přihodit – snad jen nějaké úrazy či přílišné ztloustnutí ovcí. Nemuseli byste řešit ani berana, ani oddělení zimoviště a pastviny pro bahnění. Jenže jehňata jsou pohříchu tak krásná... A u romney také představují hlavní ekonomický užitek.

Ve skutečnosti jsou porody u bahnic romney snadné a zřídka vyžadují větší pozornost. Matky se o jehňata dobře starají a jehňata jsou velmi vitální – většinou již od druhé hodiny věku chodí a od druhého dne dokáží následovat matku přes pastvinu.

Výjimkou jsou zejména prvničky – tedy porody ovcí, které se dosud nebahnily. Tam je třeba být připraven na to, že asi u pětiny i více může dojít k potížím. Máte-li více beranů, může být některý k prvničkám vhodnější, jiný naopak nevhodný (velké hlavy jehňat atp.).

Prvním předpokladem úspěchu bahnění je dobrá pastvina – s kvalitnější trávou, přirozenými nebo umělými kryty (hlavně proti větru), možnostmi pro uvázání ovcí (stromy, kůly), případně jejich oddělené uzavření (choul – viz Vybavení pastvin), s dostatkem vody poblíž odpočinkových míst. Bahnění by nemá probíhat na místech, kde naposledy ovce zimovaly a ideálně ani na místě ložského bahnění (není podmínkou). Předchází se tak šíření parazitů a nemocí mezi jehňata. Také s bahněním uvnitř budov udělala řada chovatelů u romney špatnou zkušenost – ovce často z nedostatku volnosti ztrácejí k jehňatům afinitu, někdy až upadají do letargie.

Pomůcky pro bahnění

- bandáž na ovci pro případ výhřezu
- pracovní rukavice – na chytání ovce a manipulaci (případně též hák, laso atp.)
- dezinfekce na ruce (a připomínám též krátké nehty na rukou)
- jednorázové veterinární rukavice (více párů) – pro pomoc při porodu
- indiferentní gel na porodní cesty
- porodní provázky – pravděpodobně je nikdy nebudete potřebovat, ale stojí pár korun
- hadr na rychlé osušení jehněte
- zápisník, tužka, seznam bahnic
- kleště na známky + ušní známky na prvotní označení jehňat⁷
- strangulační kleště a gumičky na zakrácení ocásku
- kousek provázku na případné podvázání nedotepaného pupečníku
- chirurgické nůžky na zakrácení pupečníku
- dezinfekce na pupečník a ranku po zavěšení ušní známky
- lahvička na oddojení mleziva a stříkačka na jeho podání
- nůžky na ostříhání vlny kolem vemene
- obojek a provaz na uvázání bahnice
- značkovač na označení problematické ovce či jehněte (např. Raidex)

Na zvážení dle situace stáda jsou vitamínové nebo minerální doplňky na podporu jehňat, náhražky mleziva či mléka, energetické doplňky pro slabší ovce po porodu, přípravky na odpuzování much nebo lišek od jehňat atp.

Co hlídat před porodem

Již od necelé poloviny březosti můžete narazit na překocenu ovci: Pokud si ovce nešikovně lehne, může se díky zatížení plody dostat do pozice, kdy se nohama nedokáže zapřít o zem a tedy vstát. Zůstane-li takto příliš dlouho, může uhynout. Proto je nutná každodenní kontrola, nejlépe dopoledne. Někdy se překocení přihodí i nebřezí ovci či beranovi. Důvodem bývá přetloustnutí v kombinaci s nešikovností – zvíře si obvykle dá příště pozor. Pomoc je snadná – přes bok pomozte zvířeti na nohy. Někdy má končetiny tak přebrnělé, že stále znovu padá. Snažte se ho chvíli přidržit, než se rozhybe. Pokud je zastihnete naživu, stačí tato pomoc k záchraně.

Ulehlá ovce, málo ochotná vstávat, může trpět ketózou. Jde o důsledek výživové chyby, kdy plody nutí ovci rychle odbourávat tukové zásoby a následně odpadní ketolátky zatěžují játra. Je nutná pomoc veterináře - nejlépe pokusit se zachránit ovci vyvoláním porodu. U dobře živěného stáda romney se vyskytuje vzácně (do 1%). Obvykle jako důsledek přetloustnutí, příliš bohaté výživy v první polovině březosti nebo nedostatečné výživy v posledním měsíci březosti.

V době před bahněním může dojít také k výhřezu pochvy. U bahnic vzácně (procenta) u prvniček častěji. Výhřez vylučuje ovci z dalšího rozmnožování – měla by být na podzim vyřazena. Je-li zjištěn včas, je možné jej řešit i bez veterináře. Ovci je nezbytné chytit, výhřez omýt vlažnou vodou, postříkat

⁷ Povinnost oficiálně označit jehně je do 6 měsíců věku nebo před tím než opustí hospodářství. Nicméně z důvodu jistoty rodičů jehněte doporučuji při větším počtu jehňat označit si každé hned při prvním ošetření nějakou běžně dostupnou levnou značkou či známkou, aby nemohlo dojít k záměně.

dezinfekcí a jemně trpělivě zatlačit zpět na místo. Nutná bývá asistence druhé osoby, která ovci přidržuje. Počítejte s tím, že při usazování výhřezu bude ovce silně močit.

Následně je na ovci oblečena speciální bandáž, jejíž popruhy zafixují výhřez v pochvě. Bandáž nebrání ovci v následném obahnění. Je ale lépe ovci zavřít do malé ohrádky u domu, kde ji máte často na očích, protože pro přežití jehňat bývá nutné bandáž z ovce na začátku bahnění sundat. Po obahnění se někdy výhřez neobnoví, jindy však ano – pak veterinář pochvu zašije. Obšitím se řeší také případný výhřez konečníku.

Čím dříve výhřez zaznamenáte, tím úspěšnější bývá řešení. Potíž je v tom, že některé ovce, zejména prvnicky, mohou být předčasně „povolené“ na tolik, že se výhřez objevuje jen v leže a po stoupnutí a několika krocích zmizí. Je-li drobný, může stačit jeho sledování. Je však nutná jistota, že ovce nemá výhřez příliš znečištěný, poraněný, či nedochází k nekróze. Častou komplikací je přiskřípnutí močové trubice výhřezem, které vede k rychlému zhoršení a ohrožuje život ovce.

A jak výhřez vlastně vypadá? U malého stáda můžete mít štěstí a dlouho se s ním neseťkat. Nepleťte si ho s odulou vulvou před porodem. Nejde o žádné „hemoroidy“. Výhřez je zjevně cizorodý útvar vyčnívající ze zádě, velký nejméně jako pěst. Je patrné že je pokrytý sliznicí, která je vnitřní – neboť je tvořený naruby vychlípenou pochvou a jeho povrch tvoří vnitřní stěna pochvy. Vzácněji může jít o výhřez konečníku. Ten je ale častější spíše po porodu jako komplikace.

Četnost výhřezů mohou zvýšit některé okolnosti – zejména plesnivá senáž, přetloustnutí ovcí, dále plísně obecně, mnoho jetele či vojtešky v krmné dávce nebo větší koncentrace některých bylin produkujících fytohormony (viz Nákup sena na zimu).

Zásahy během porodu

Projevy bahnění jsou značně individuální. U konkrétního zvířete se mohou vyskytnout různé kombinace, ale také mohou předporodní signály takřka chybět. Bahnění začíná u ovce neklidem, přecházením, někdy odcházením stranou stáda, jindy bečením podobným přivolávání jehněte, ba až snahou přisvojit si cizí jehně. Dále se objevuje výtok a později vak s odpadními látkami. Po prasknutí vody začínají být viditelné paznehty předních nožek. Ovce může uléhat a vstávat, tlačit a opět odpočívat. Mezi nožkami se objeví hlava – tlamka. Jakmile hlava projde ven, během okamžiku vyklouzne celé jehně. Matka se k němu otáčí a olizuje je, zpravidla od hlavy. Jehně se začne pohybovat, zvedat hlavu, brzy se i ozývá a začíná se stavět na nohy. Během hodiny by se mělo napít mleziva. Porod mezi tím může pokračovat dalším jehnětem, které může být výjimečně odložené i několik hodin. Po porodu všech jehňat odchází placenta – ovce se zčišťuje. Nedojde-li ke zčištění do 24 hodin, měl by být konzultován veterinář (jednotky procent).

Většinou není třeba žádný zásah do porodu. K pomoci přistupujeme, pokud je zjevné, že poloha jehněte není správná (místo hlavy se objeví ocásek, hlava je provázena jen jednou nebo žádnou nohou) a porod déle nepostupuje, nebo jehněť jeví známky přidušení (z tlamičky vylézá jazyk, hlava otéká, tmavne). Přidušení je typické u určité části prvniček, protože jejich porodní cesty se dostatečně nerozestoupí.

V uvedených případech ovci chytíme. Pomocník ji drží ve stoje, nebo ji zafixujeme ležící na boku. Uklidníme se, nezmatkujeme – nejde o vteřiny, máme nejméně minuty. Na ruku natáhneme jednorázovou veterinární rukavici. Prsty opatrně obkroužíme hlavičku. Ruku vsuneme do porodních cest. Nahmatáme obě přední končetiny a opatrně vytáhneme jejich paznehty a pak předloktí ven podél hlavy. Pomáháme si k tomu určeným gelem, kterým mažeme hlavičku i cesty, abychom si usnadnili pohyb. Gelem nešetříme! Jakmile jsou nožky venku vedle hlavy, zkusíme za ně táhnout. Někdy je potřeba vyvinout značnou sílu. Pokud nevidíme pokrok, masírujeme kroužením prsty po celém obvodu porodní cesty a stále zvlhčujeme gelem. Někdy je třeba jednou rukou táhnout za nožky a druhou stále uvolňovat okraje hlavy a pomáhat jí ven. I zdánlivě ztracený případ (přes hodinu trpělivé práce) velmi často končí záchranou jehněte.

Pokud není na začátku našeho zásahu vidět hlava, nahmátneme nejprve obě nožky, srovnáme k sobě. Jde-li o nohy přední, narovnáme hlavičku do polohy mezi nimi. Mezi zadní nožky narovnáme ocásek. Nožky dále držíme u paznehtů, abychom pokud možno předešli protrhnutí placenty paznehty a pozvolna je stálým tahem vytahujeme ven. Jakmile se objeví paznehty a předloktí, následuje i hlavička. Dále pokračujeme, jak již popsáno (při zadní poloze obdobně pomáháme projít pánvi a dále ramenům).

Přidušené jehně ihned po vytažení zvedneme za zadní nohy, očistíme tlamičku a uvolníme jazyk. Dobré je, podráždíme-li je ke kýčání. Pomáhá polití hlavy studenou vodou. Při této manipulaci dbáme, aby nám zatím prvnička neutekla (uvázat). Pak jehně položíme, dle možností vytřeme (hadr, seno, tráva) a přistrčíme k čenichu matky. Necháme ji jehně chvíli olizovat. Pokud se nám zdá jeho stav špatný, zkusíme mu do úst vložit struk matky a nechat ho chvíli sát. Nemá-li sílu k sání, může pomoci oddojení trochy mleziva a pomalé vstříknutí pomocí injekční stříkačky. Neopouštíme jehně, pokud se nezdá schopné zvednout a nenapilo se mleziva. Pokud vypilo alespoň trochu a matka jej olizuje, necháme ji alespoň hodinu v klidu, avšak uvážeme ji. Následně můžeme jehně podpořit vstříknutím 20 ml nasyceného roztoku Glukopuru do úst (vlažného). Po několika hodinách, pokud jehně stále nevypadá dobře, je možné znovu jehně přidržet u struků, aby se napilo. Pokud nepije, oddojíme opět od matky a podáme jehněti stříkačkou, brzy však pokračujeme ve snaze pomoci mu k sání. Až pokud je zjevné, že matka nemá k jehněti afinitu, nebo jehně stále odmítá sát (alespoň po dni uvázání matky a podstrkování jehněte), případně matka nemá mléko (ztráta po velmi těžkém porodu), převedeme jehně na domácí odchov (viz níže).

Ošetření čerstvě narozeného jehněte

Většinu novorozených jehňat nalezneme spokojených u matky, aniž bychom porod vůbec zaznamenali. Časté kontroly pomáhají nalézt je včas, abychom neměli potíže s jejich chycením ani určením matky. Romney si totiž často s hlídáním jehňat vzájemně pomáhají, ačkoliv většinou „sousedy“ nenechají pít.

Novorozené jehně odchytíme nejlépe hned první den. Označíme je (doporučuji nějakou levnou ušní známku do obou uší, která se při vážení ustříhne a zamění za značky oficiální), zapíšeme jejich označení spolu s číslem matky, pohlavím, datem narození a označením sourozenců. Pupečník zkrátíme chirurgickými nůžkami na cca 3 cm a pečlivě vydezinfikujeme sprejem. Pokud z něj snad výjimečně prýštila krev, podvážeme jej běžným provázkem.

Pokud jehně může být posléze zařazeno do dalšího chovu, navlékneme mu na ocásek pomocí strangulačních kleští gumičku, která způsobí do tří týdnů odpadnutí ocásku. Gumičku umístíme na konec lysinky patrně zespodu na ocásku, raději dále od těla než blíže. U jatečných

jehňat je na zvážení ponechání ocásku. Důvodem odstraňování ocasu u romney je prevence zapařování, které může vést až k napadení mouchami, lepší hygiena (ocas se snadno stane nosičem kilogramů trusu), i lepší zapouštění bahnic.

Neprodukuje-li chovné beránky, je na zvážení provedení kastrace – navléknutím strangulační gumičky ke kořeni šourku. Nezbytné je při tom prsty do šourku vyhmatat obě varlátká, aby nezůstala v podbřišku. Nebudeme pak muset řešit oddělení beránek od stáda kvůli nechtěnému rozříjení.

Pokud v místě chovu hrozí napadání jehňat mouchami (typicky kladení vajíček do odumírajících ocásků) lze doporučit aplikaci přiměřené dávky veterinárního insekticidu (obvykle kapky mezi lopatky). Problémy s mouchami se nevyskytují u všech chovů ani za každého počasí. Máte-li jehňata pod dozorem, není třeba je řešit preventivně.

Dle situace v chovu můžeme jehňatům podat vitamínový přípravek, není to však nezbytné. Naopak u mnoha chovů se ukazuje jako nutné pro další vývoj podat jehněti malou dávku přípravku se selenem. Minerální lizy totiž jehně samo obvykle olizuje až ve vyšším věku.

Celá manipulace s jehnětem pro zkušeného baču představuje jen několik minut. Při normálním vývoji se na jehně další nejméně dva měsíce nesahá.

Co hlídat po obahnění

I po obahnění mohou nastat u bahnic komplikace popsané v kapitole Co hlídat před porodem. Vyjma občasných výhřezů jsou však zcela ojedinělé. Pokud se objeví výhřez, řeší ho veterinář po porodu zašitím. Na podzim následuje vyřazení ovce z chovu.

Jednotlivě se můžeme setkat se **zadržením lůžka**. Bahnice placentu celou nevyloučí, ale z již uzavřených porodních cest zůstává viset provazec tvořený odlučovanou placentou. Pokud takový stav trvá více než 24 hodin, hrozí zánět dělohy a následná neplodnost ovce – je nutná pomoc veterináře, který provede vyčištění a aplikuje antibiotika. Tento problém se prakticky neopakuje a není tedy důvodem k vyřazení bahnice.

Kvůli hygieně pastviny (prevence infekcí i predátorů) i včasnému zaznamenání zadrženého lůžka velmi doporučuji všechna lůžka po porodech dohlédávat. Lůžek by mělo být tolik, kolik je jehňat. Seberte je do nepropustného kýble a nechte odvézt asanačním podnikem. Pár desítek korun nestojí za úsporou – zakopávání placent nedoporučuji, jak kvůli lákání lišek, tak kvůli jejich silnému zápachu a dalším rizikům.

Nejvíce je třeba se zaměřit na čerstvá jehňata a jejich vztah s matkou. První den po porodu sledujeme zejména u prvniček, zda ovce nechá jehně sát mléko. Asi desetina až pětina mladých matek nechápe, proč se jí její miláček sápe po vemenu a bezděčně či schválně uhýbají. Pokud by takové chování zůstalo několik hodin nekorigováno, jehně postupně otupí a ztratí o vemeno zájem. Problém může vyvolat i špatné ostříhání okolí vemene, kdy jehně sají vlhkost z vlněných žmolků, čímž uspokojuje svůj sací reflex, avšak nikoliv hlad. Takovou rodinku je třeba odchytnout, ovci uvázat za obojek ke kůlu, stromu či budově a jehně nechat napít. Pokud nepije samo, je

potřeba oddojit mlezivo a dát mu napít injekční stříkačkou a posléze ho trpělivě navádět ke struku. Pokud pochopí, odkud mléko pochází, bývá vyhráno. Uvázaná matka nemá tolik prostoru mu unikat a během jednoho dne a noci bývá vztah v pořádku – jehně pije, ovce stojí a je možné ji pustit.

U prvniček místo uvázání často volím zavření s jehnětem do choulu či budky. Mívají jedináčky a tak příliš nehrozí zalehnutí některého jehněte, a lépe se naváže vztah mezi prvničkou a jehnětem (zejména po těžším porodu). Zavření je nezbytné, pokud jehně samo od matky odchází a ztrácí se. Také je využívám, pokud v den porodu prší a teplota je blízko nuly, nebo leží sníh. Jiné rozmary počasí jehňata romney zvládají s dobrou matkou pod otevřeným nebem bez pomoci.

Naleznete-li zcela opuštěné jehně, může jít o zatoulance z dvojčat. Zkuste matku nalézt a s jehňaty ji zavřít. Někdy jde o jehně opuštěné zmatenou prvničkou, pak je na místě domácí odchov. Má-li však jehně podle vašich záznamů alespoň dva tři dny a není nápadně vyhublé, neřešte to. Jen pozorujte, případně se pohmatem přesvědčte o plném břišku. Už v tomto věku je běžné, že matka nechá jehně spát a poodejde na pastvu. Vrací se pak na místo, kde jehně nechala.

Málo mléčná matka romney je při dobré výživě vzácný jev. Nalezl jsem ho dvakrát nebo třikrát a vždy stačilo pouze jehně u matky dva dny lehce přikrmit kravským mlékem a mezitím již matce mléko nastoupilo. Výjimkou je ztráta mléka v důsledku těžkého porodu.

Procházet pastvinu v období bahnění a těsně po něm doporučuji nejméně dvakrát denně.

Predátoři

V mnoha chovech se velká část jehňat stává kořistí šelem nebo dravců. Pokud se predátoři naučí využívat váš chov jako zdroj potravy, velice sníží vaši výslednou produkci. Základní prevencí je už zmíněné včasné odstraňování lůžek a všech uhynulých zvířat.

Nejčastěji u nás působí škody lišky. Zkušenosti s nimi má většina chovů. Odnášejí čerstvá jehňata, starším zpravidla ublížit nedokáží. Pokud má liška příležitost, může roztrhat i několik čerstvých jehňat za noc. Má snahu tvořit si zásoby, takže způsobuje násobně větší škody, než odpovídá její momentální spotřebě. Někteří chovatelé doporučují použití odpudivých látek na záda jehňate, obvykle na bázi dehtu (u nás např. sprej Kubatol). Mám však podezření, že ovlivňuje chování nezkušených matek k jehňatům.

Proti lišce, toulavým psům i vlkovi se nasazují strážní zvířata – lamy, osli, poníci, koně a zvláště' vychovaní strážní psi. Jejich užití má však svá pro a proti. Lamy údajně chrání stádo spolehlivě proti psům a o totéž se pokusí proti vlkům, liška však dokáže zaútočit za jejich zády. Jejich nevýhodou je potřeba stálého přístupu k senu (z dietetických důvodů) a jejich nezapočítávání mezi hospodářská zvířata pro dotační účely. Velice podobnou stráž dokáží plnit osli, počítejte však s tím, že intenzivně okusují veškeré dřeviny. Navíc stejně jako koně musejí mít alespoň v zimě k dispozici přístřešek nebo stáj.⁸ Osli, koně ani poníci se nezdají stoprocentní ochranou proti lišce, i když bezpochyby pomáhají. A je nutné vychovat je tak, abyste je mohli snadno odchytit a ze stáda odebrat – jinak nebudete mj. schopní využít pasteveckého psa k přesunu stáda.

Spolehlivou ochranou proti lišce je obehnání pastviny, kde se rodí jehňata, pomocí elektrických (tzv. ovčích) sítí. Pokud liška dostane ránu, nechá jehňata na pokoji. Možná je to opatření nákladné, ale

⁸ §5 písm. d) vyhlášky č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat

uvědomme si, že cena 50m sítě jen lehce převyšuje cenu jednoho jatečného jehněte. Sítě se zatím zdají ochranou i proti návštěvě vlků. To se ale může s jejich adaptací změnit.

Zvláště proti vlkům se doporučuje doplnit ochranu stáda o strážní psy. Slabinou však je jejich špatná dostupnost, vysoká nákladnost i relativní náročnost péče o ně (bouda, krmení). Strážní psi musejí být kastrování, aby se předešlo potulce. Občas proskakují zprávy o napadení turistů zabloudivších mezi ovce. U vlků je také problémem, že jimi způsobená škoda na strážních zvířatech může snadno dosáhnout škody, které mělo být zabráněno na ovcích.

Samostatnou kapitolou jsou krkavci. Někde se nevyskytují, jinde si ovci nevšímají, v některých chovech však působí masivní ztráty – při hromadném útoku dokáží zabít i dospělou ovci. Někteří chovatelé uvádějí, že je odrazují tradiční „strašáky do zelí“, pokud jsou opakovaně přemísťováni. Většina chovatelů však uvádí, že si krkavci postupně téměř na všechna opatření zvyknou a přizpůsobí se. Sám naštěstí zkušenost s jejich útokem nemám a doufám, že se mu vyhnu.

Domácí odchov jehňat

Nouzové řešení pro odmítnutá jehňata, které používám také pro nejslabší z trojčat. Týká se maximálně několika procent odchovu. Jehňata přemístím do výběhu na dvoře a dokrmuji je čerstvým kravským mlékem z farmy. Čím je jehně mladší, tím se adaptuje snáze.

Jehněti do dvou dní věku nabídnu láhev pětikrát denně, další tři dny čtyřikrát, a nechat je vypít, co zvládne. Poté krmení třikrát denně 0,5 l mléka. Vedle mléka přístup k čisté vodě, čerstvé trávě, případně senu. Možné je nabídnout i startér či šrot. Od 15. dne věku v poledne jen 0,25 l mléka, od 18. dne už v poledne nic. Od 24. dne ráno jen 0,25 l mléka a od 29. dne stejně i večer. Po 31. dni návrat na pastvinu – jehňata už by se měla bez problémů pást a postarat se o sebe.

Na pastvině je potřeba si domácích jehňat už nevšímát, jinak vám budou komplikovat práci. Po týdnu na vás přestanou bečet a po měsíci už se sotva ukáží. Nevhodné je jejich příkrmování mlékem na pastvině, neboť nezřídka dochází k nadmutí.

Růstový hendikep je na domácích jehňatech patrný, přesto se mi podařilo odchovat takto i celkem slušné

chovné jehničky, které růst do roka dotáhly. Byl to ovšem spíše pokus, do cizího chovu je nenabízím.

Záněť vemene

Mastitida se může vyskytnout jak brzy po bahnění (špatné sání jehňat, odmítnutí nebo úhyn jehňat), tak v průběhu laktace (infekce, poranění), nebo až po odstavu (špatné zaprahnutí).

Záněty vemene jsou různé. Někdy postupují rychle a vemeno už je zcela tvrdé či načernalé. Zní to ošklivě, ale lépe než léčit je rozporcovat. Léčba je nejistá a návrat mastitidy v dalším roce vysoce pravděpodobný. Pozor je třeba dát na zaprahání po odstavu. Pomáhá horší pastva. Přesto se mi vyplácí ovce pár dní po odstavení sehnat a prohmatat. Při podezření existuje jednoduchý veterinární přípravek na zasušení vemene. Existuje také chronická forma mastitidy projevující se bulkami ve vemenu. Ovci je lepší vyřadit, protože infekce je přenosná.

Odstav jehňat

Ve čtvrtém měsíci věku jehňat produkce mateřského mléka silně klesá a jeho příspěvek k přírůstkům jehňat je zanedbatelný. Zároveň se začíná plně projevovat potravní konkurence mezi ovci a jehňaty. Ovce si vybírají kvalitnější trávu, což v případě málo kvalitní pastvy (nedávné prísušky) může zpomalovat růst jehňat. V tomto případě je výhodné provést včas odstav jehňat, tedy jejich oddělení od matek do samostatného stáda.⁹ Beránky můžeme převést k plemenným beranům, zatímco jehnice musejí být od beránků izolovány.

Odstav beránků a jejich oddělení od ovcí je nezbytné provést do čtyř a půl, nejvýše pěti, měsíců věku nejstarších z nich, kdy pohlavně dospívají a vedle rizika zapuštění jehnic hrozí rozříjení celého stáda. Odstav jehnic není v našich podmínkách běžný a u menších stát není tak důležitý, má však své výhody. Vedle lepšího přirůstání odstavených jehňat se usnadní zaprahnutí ovcí. Ideální je přehnat je na dva týdny na sušší, řidší pastvinu. Sníží se tím podstatně riziko mastitid. K menšímu množství zánětů vemene přispěje i fakt, že si odrostlá jehňata nadále nebudou moci „hrát“ se struky, na kterých často působí výrazná zranění. Po dvou až třech týdnech lze dobře zkontrolovat zaprahnutí vemen ovcí – ideálně v průběhu časně podzimní stříže. Poté se mohou jehnice k ovcím opět připojit – k sání už se nevrátí. Naopak se od nich budou moci dále učit.

⁹ Viz článek Grant E.: Weaning decisions key to current and future lamb crops. Sheep Farmer, June/July 2017, str. 27.

VII. Průběh chovatelského roku

Měsíc	Činnost	Poznámky, varianty
I-II	Dopínání ohrad (za mrazu). Vápnění. Ochrana dřevin (okus).	
III	Rozbor trusu, sledování kondice, kvalitní píče. Revakcinace. Stříž kolem vemen, odčervení dle rozborů, kontrola paznehtů a ušních známek.	Stříž min. týden před bahněním, odčervení jen přípravky vhodnými pro březí. Na konci III možná i celková stříž při vědomí rizik.
IV	Smykování luk. Opuštění zimoviště – jarní pastva. Příkrm senem. Začátek bahnění (půlka dubna).	Březost 148 dnů +/- 5, první jehňata obvykle 145. den po připuštění, většina 150.-162. den.
V	Konec bahnění, péče o jehňata.	
VI	Po půlce měsíce sklizeň vyztáhlého sena (nahlásit myslivcům).	Ve většině chovů celková stříž - min. 20 dní po bahnění. Doporučuji až v IX.
VII	Uskladnění sena. Oddělení plemeniků od ovcí.	Stoh na zimovišti zakrytý netkanou textilií pro skladování sena.
VIII	Odčervení jehňat kolem tří měsíců věku (odstav). Oficiální označení (číslo) a nahlášení jehňat před prodejem (nejpozději do 6 měsíců). Na přelomu měsíce oddělení beránků, odstav jehňat.	Beránky připojit k plemeníkům. Doporučuji nechat je u matek asi do čtyř měsíců kvůli růstu. V pěti měsících již hrozí zapuštění sester. Nutná chytačka k beránkům kvůli prodeji.
IX	Celková stříž ovcí, kontrola paznehtů a známek. Rozbor trusu. Sečení nedopasků, sklizeň otavy.	Pokud byla stříž provedena v březnu či červnu, je třeba zvážit v IX-X stříž zadků.
X	Prodej jehňat (pozor na ochranné lhůty odčervení). Podzimní výpasy. Sečení nedopasků. Odčervení chovných dle rozborů.	Na konci měsíce trhy plemenných beránů.
XI	Připuštění (koncem měsíce), příkrm senem.	Připustit nejpozději první týden XII. Nejdříve tak, aby se jehňata rodila do trávy.
XII	Krmení senem. Zazimování napajedel. Přečhod na zimoviště.	Pokud je připouštěno více beránů, má každý svůj harem. Jejich spojení je nejdříve po třech týdnech a berani musejí být alespoň dva týdny oddělení pro zachování jistoty otcovství.

Průběžně: Kontrola ohrad, napajedel, lizů, dostatku krmení, zdraví ovcí. Kontrola označení zvířat (ušní známky). **Hlášení** úhynů či porážky chovných zvířat, nákupu zvířat a narození těch jehňat, která dosáhla 6 měsíců. Vedení evidencí.

